

MANÉVR V OBRANNÉ OPERACI

Redakčně upravený a zkrácený článek uveřejněný v sovětském časopisu „Vojennaja mysl“ č. 11/1989.

Čemu dát přednost při přípravě obranných operací – pevnému udržení obsazených čar podle principu „ani krok zpět“, nebo manévrové činnosti vojsk, která předpokládá možnost dočasné ztráty území s následujícím způsobem nepříteli značných ztrát v různých prostorech. Nebo sloučit obě varianty? Jaký stupeň realizace mohou mít přitom bojové možnosti vojsk a jak může být dosaženo cílů operace? Tato problematika není nová ve vojenském umění. V současné době však získala na aktuálnosti a vyžaduje **další teoretický a praktický rozvoj**. Je to spojené s jednou z nejdůležitějších objektivních tendencí v rozvoji současné obrany – narůstáním úlohy manévru. Realizace tohoto závěru v praktické přípravě vojsk nás nutí k neustálému zkoumání velmi širokého okruhu otázek. V jednom článku je nemožné obsáhnout všechno. Navíc vycházíme z toho, že již samotná složitost problematiky vyžaduje nové přístupy k jejímu zkoumání a může být určitou pobídkou k hlubšímu studiu vojenskými kádry. Kromě toho může být podkladem pro hledání efektivnějších forem i způsobů organizace a uskutečnění manévru, velení vojskům v průběhu jeho provedení, vyhledávání nových cest k praktické přípravě důstojníků, štábů a vojsk. Redakce časopisu „Vojennaja mysl“ požádala náčelníka katedry Vojenské akademie M. V. Frunzeho generál-majora S. L. Luščana a staršího učitele Vojenské akademie generálního štábu K. E. Vorošilova generál-majora A. V. Zlobina, kandidáta vojenských věd, docenta o jejich názory k některým otázkám problematiky manévru v obranné operaci.

S. L. Luščan – Myslím si, že k vyjádření svých názorů bude vhodné být v úloze obránce a posuzovat jeho činnost v návaznosti na úlohu útočníka. Proto, podle mého názoru, je logické začít rozhovor alespoň ze stručného rozboru úlohy manévru v útočné operaci, a to na základě závěrů západních vojenských specialistů.

V zahraničních vojenských publikacích je zdůrazňováno, že jedním z nejdůležitějších principů útočné činnosti je rychlost, která napomáhá k úspěchu. Přitom se předpokládá, že dosažení cílů operace je zabezpečováno uskutečněním operačního manévru a vedením bojů i sražení. Toto se projevilo také v koncepci „vzdušně pozemních operací (sražení)“ a „boje s druhými sledy (zálohami)“. Současně s jejím intenzivním teoretickým rozpracováním ve státech NATO je značná pozornost věnována rozvoji materiálních zásad, které zobecňují její realizaci. Zvláštní úloha je věnována zvýšení manévrových možností prostředků ozbrojeného zápasu a mobility vojsk.

Dynamiku tohoto procesu můžeme sledovat na řadě konkrétních příkladů. Dálka palby dělostřelectva v první světové válce dosahovala 6 až 9 km, v období mezi první a druhou světovou válkou se zvětšila na 9 až 12 km, ke konci druhé světové války byla již 12 až 17 kilometrů a v osmdesátých letech je v rozmezí 20 až 30 i více km. Růst taktického akčního rádia letectva v příslušných obdobích dosáhl 3 až 50 do 100, 150 až 200 i do 500 km.

Obdobně je tomu i se zkracováním času na plánování palby, např. u divize (USA) z 2 hodin na 3 minuty a s přípravou palby dělostřeleckého oddílu z 30 na 2 minuty.

Současně s tím růst efektivnosti palebných prostředků, zvětšení délky palby a rychlosti činnosti se projevuje i ve zvýšení palebné síly a přesnosti.

Je jasné, že všechny tyto faktory mají vliv i na vzrůstající úlohu manévru palbou. To znamená, že soudobé prostředky ničení umožňují útočnickovi **uskutečňovat manévr palbou do celé hloubky operační sestavy vojsk protistojící strany prakticky v reálném čase a s vysokou efektivností.**

A. V. Zlobin – Další závěr je možné, podle mého názoru, zformulovat takto: **Efektivnost manévru narůstá ve spojení zásadně zkrátit časový interval mezi provedením palebného úderu a využitím vojsk jeho výsledků.** To vyžaduje od obránce řešení velmi složitých problémů, protože je nucen vést boj se značným množstvím uskupení nepřítele v hloubce operační sestavy vlastních vojsk. Rozsah a úpornost tohoto boje je možné posoudit již z pouhého vyjmenování těchto sil: vzdušné výsadky různého druhu a předurčení, vysoce mobilní uskupení, která vedou boj v hloubce, různé skupiny speciálního určení a další. Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení vojsk NATO, může být v útočné operaci koalici skupiny armád použito více než 100 taktických vzdušných výsadků.

S. L. Luščan – Zahraniční vojenský tisk se v poslední době často zabývá otázkami uskutečnění aeromobilních operací s využitím vzdušných úderných a dalších divizí, které jsou schopny dlouhou dobu vést samostatnou bojovou činnost. Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení, k vedení takové operace se mohou vytvářet aeromobilní skupiny, posílené motorizovanými a tankovými jednotkami. Aeromobilní skupina může mít ve své sestavě aeromobilní pěší, protitankové, vrtulníkové, 1 až 2 motorizované (tankové) prapory a jednotky zabezpečení. Z toho vyplývá, že je **vytváření vzdušný a pozemní sled.** Vzdušný sled se předpokládá vysadit do hloubky, která zabezpečuje jeho podporu dělostřelectvem (10 až 15 km). S příchodem jednotek pozemního sledu je možné použít tento sled k dalšímu vysazení.

To znamená, že v útočné operaci hromadným použitím vzdušných výsadků, hlubokým manévrem aeromobilních formací a jiných vysoce pohyblivých vojsk se předpokládá **vytvoření stále působící manévrové fronty v týlu obránce**, což umožní větší využití výsledků palebných úderů k narušení obrany protistojící strany zevnitř. Z toho plyne, že **proti manévrové činnosti útočnicka je zapotřebí, aby obránce uskutečnil efektivní protipatření, jejichž základ tvoří a rozhodující úlohu, ve spojitosti s dalšími faktory, má protimanévr.**

A. V. Zlobin – Myslím, že je nutné vysvětlit rozhodující úlohu **protimanévru.** Je možné, že bude správnější formulovat otázku takto: ve kterém období obranné operace bude tato úloha rozhodující? Soudím, že tímto způsobem je možné problém posuzovat v počátečním období odražení nenadálého napadení nepřítele, kdy obránce bude bezesporu věnovat hlavní úsilí tomu, aby zabránil agresorovi uskutečnit široký manévr, v nejhorším případě maximálně snížil jeho možnosti a vytvořil předpoklady k převzetí iniciativy. Avšak jak potvrzují zkušenosti, boj za získání iniciativy nebude mít perspektivu, bude-li jeho základem jen odražení úderů. **Činnost obránce, k poměru stupně aktivity útočnicka, se musí neustále zvyšovat, aby nejen zastavil nepřítele, ale i splnil hlavní úkol – vytvoření podmínek k jeho úplnému zničení.**

S. L. Luščan – Souhlasím s upřesněním; kromě toho použitím termínu „protimanévr“ jsem chtěl zdůraznit význam manévru v nejsložitější a nejnebezpečnější situaci, která může vzniknout při nenadálém napadení. Agresor, který má iniciativu, se bude snažit rychle využít dosažené převahy. Je jasné, že zde nemohou být jiné názory, protože s jakým úspěchem bude obránce plnit svoje úkoly při nenadálém napadení, bude záviset další průběh obranné operace i její výsledek. Tímto je určován taktický hlavní cíl manévru. Vzhledem k tomu, že jsme se částečně zmínili i o cíli manévru, vyjádřím se také k němu.

Možný cíl manévru v průběhu obranného sražení vyplývá ze zámyslu operace, jehož základ je určován uspořádáním obrany (uskupení vojsk a jejich operační sestava, systém obranných čar, rájů, postavení a palby, protitankové, protivzdušné, protivýsadkové obrany, ženijních zátarasů). Zkušenosti z válek svědčí o tom, že situace, která se vyvíjí v průběhu obranné operace, může podstatně změnit obsah dříve zpracovaného plánu operace a tím i cíle manévru. Přičemž možnosti těchto změn v souvislosti se zdokonalováním prostředků ozbrojeného zápasu, jsou dále zvyšovány. To však neznamená, že k určení cílů manévru, způsobů jeho uskutečnění a zabezpečení při plánování operace není nutné věnovat náležitou pozornost. Všechno závisí na hloubce a přesnosti znalosti situace, její předvídání velitelem a štábem. Ani při neúplném souladu reálné situace s jejím předvídáním není těžké si představit, jakou výhodu, především v čase, bude mít splnění dříve spláňovaných, organizačních i zabezpečujících opatření v průběhu obranné operace. Proto včasné stanovení cílů operace a potřebná příprava vojsk k němu bude mít význam, který je možné zařadit k výjimečně důležitým. Přitom je zapotřebí vycházet zejména ze stanoveného úkolu. Myslím, že mezi **nejdůležitější cíle manévru** (vzhledem ke zkušenostem z války a poválečných cvičení) patří:

- posílení (zhuštění) uskupení sil a prostředků, zvětšení hloubky obrany na směr hlavního úderu nepřítele k lokalizaci předpokládaného nebo vzniklého průlomu fronty,
- získání palebné převahy,
- soustředění sil a prostředků k vytvoření záloh (uskupení) pro přechod do protiútoků a obnovení původního postavení,
- zničení mobilních sil nepřítele v hloubce operační sestavy vlastních vojsk,
- aktivní činnost speciálně vyčleněných sil v týlu útočníka a odříznutí jeho záloh,
- vyvedení vojsk zpod možných nepřátelských úderů jaderných a vysoce přesných zbraní,
- klamání nepřítele o vlastních plánech a záměrech.

Také tady sledujeme zákonitě ještě jeden závěr – **manévr v obraně není samoúčelný, ale je to způsob činnosti, který umožňuje v průběhu operace dosáhnout vojsky výhodnějších** (ve smyslu poměru sil, vytvoření uskupení, využití času, terénu atd.) **podmínek vůči nepříteli.**

A. V. Zlobin – Při organizaci obranné operace je důležitá celková závislost realizace zámyslu na přesně vykonaném manévru v každém období boje, vzájemná souvislost mezi cíli a možnostmi manévru vojsk v obraně jak v rozsahu každého období, tak i v jejich vzájemném spojení. Toto je důležitá stránka procesu modelování bojové činnosti.

Např. v **období boje o udržení hlavního pásma obrany**, kdy bude situace dostatečně konkrétní, hlavním cílem manévru může být narůstání úspornosti obrany na směrech hlavních úderů nepřítele. V současných podmínkách, vzhledem ke značné síle a mobilnosti útočníka, bude mít velký význam doba od úderu nepřítele do efektivních odvetných opatření obránce. To znamená, že základem jeho sil, které vedou odvetnou činnost, budou vojska, jež mohou nejrychleji působit a v první řadě to budou pravděpodobně palebné síly. Hlavním způsobem jejich manévru je manévr palbou.

Současně je zapotřebí zvyšovat odolnost obrany zvětšováním hustoty sil a prostředků na nebezpečných úsecích, a to manévrem vojsk z hloubky a ze směrů, kde nepřítel vyvíjí menší aktivní činnost. To znamená, že v této době bude **cílem manévru zesílení odporu v hlavním pásmu obrany, zvyšování její odolnosti, zabránění útočníkovi v jejím průlomu do hloubky i jeho rozšíření od stran a maximální zeslabení úderné síly nepřítele.**

Jak dokazují zkušenosti z minulých válek a cvičení, **úporné udržení hlavního pásma obrany:**

- je rozhodující podmínkou pro uchování operační odolnosti,
- umožňuje nejen způsobit značné ztráty vojskům prvního sledu útočníka, ale i zavázat do sražení jeho bližší zálohy,
- může částečně snížit potřebu času na organizaci a vedení protiúderu, izolaci rájů bojových činností odříznutím hlubokých záloh útočníka.

Určitou představou o tom, jak to může probíhat v reálné situaci, nám poskytují zkušenosti

z Velké vlastenecké války. Značný význam v tomto směru má analýza způsobu a posloupnosti manévru vojsky Voroněžského frontu v obranné operaci u Kurska. Celkový počet vojsk tohoto frontu, která se zúčastnila manévru v průběhu obranné operace – viz **tabulku**.

Tabulka

Útvary a svazky	Celkem u frontu	Plánováno k účasti v manévru	Zúčastnilo se manévru	Účast vojsk v manévru vzhledem k celkovému složení frontu v %
Střelecké divize	35	5	12	34,8
Motostřelecké brigády	3		3	100
Mechanizované brigády	3		3	100
Tankové brigády	20	14	18	90
Pluky polního a samohybného dělostřelectva	24		4	16,6
Raketometné pluky	11		4	36
Protitankové dělostřelecké pluky	51	12	21	41
Samostatné tankové pluky	10	2	4	40

Z tabulky je na první pohled zřejmé, že obrana měla příznaky poziciční činnosti, avšak množství vojsk, která se současně zúčastnila manévru, bylo vysoké a značně převyšovalo předpokládaný plán operace.

S. L. Luščan – Chci se ještě vyjádřit ke konkrétnosti situace v boji za udržení hlavního pásma obrany. Měl-li s. Zlobin na zřeteli, že jen v tomto období je možné stanovit zámysl nepřítele (zvláště směr jeho hlavního úderu a složení nejdůležitějšího i dalších uskupení), pak útočník získává další výhody. Protože jeho uskupení jsou již vytvořena a vyvedena na plánované směry. Obránce v obdobné situaci bude pravděpodobně jen ve stadiu plnění těchto opatření. Jiná je situace, když současně s dosažením hlavního pásma obrany nepřítelem, obránce dokáže dokončit na směru jeho hlavního úderu vytvoření vlastního uskupení nebo je má bezmála hotové. K tomu je **zapotřebí**:

- dokonalý průzkum s dostatečným množstvím zpráv, který zabezpečí vedení efektivního palebného ničení nepřítele na dalekých přístupech,
- úporná a aktivní činnost vojsk v zabezpečovacím pásmu, jež by vytvářela dojem, že nepřítel vede boj o hlavní pásmo obrany; tato situace může vzniknout za podmínek, kdy úspěšně vedená obrana v tomto pásmu umožní dokončení manévru sil a prostředků v prostoru soustředění hlavního úsilí.

Ještě několik slov k analýze manévru vojsky Voroněžského frontu v kurské bitvě, která svědčí o tom, že:

– Při zahájení operace byl manévř většinou uskutečňován jako odvetná opatření na činnost nepřítele a měl za cíl zhuštění bojových sestav vojsk v obraně, tj. měl zejména pasivní charakter. Tím je vysvětlováno vysoké tempo postupu nepřítele v prvních dnech operace a bylo důsledkem toho, že i při nepodstatné převaze v tancích na směru hlavního úderu – 1,1 : 1 (nepřítel měl 1500 tanků a sovětská vojska 1304) v úseku průlomu se mu podařilo zvýšit poměr sil na 6,2 : 1.

– Hlavním prostředkem manévru byly útvary a svazky obrněných i mechanizovaných vojsk, protitankového dělostřelectva, které jsou nejpohyblivější a s úspěchem mohou čelit úderným uskupením nepřítele, která měla hlavně obrněné útvary a svazky.

– V tomto boji může obránce dosáhnout stanovených cílů jen v tom případě, když jeho úporná obrana při odrážení úderů bude spojena s vysokou mobilností vojsk, která uskutečňují manévř. **Rychlost manévru obránce proti uskupení nepřítele musí být vyšší než tempo postupu útočníka.** V operaci Voroněžského frontu rychlost manévru vojsk dosahovala: u pěchoty 5, dělostřelectva 8 až 20 a u tanků do 20 km·h⁻¹.

– V analyzované obranné operaci byl hlavním druhem manévru manévř z hloubky k frontě. Manévř podél fronty bylo možné uskutečňovat až po stanovení nejdůležitějšího uskupení nepřítele a přesného určení směru jeho hlavního úderu. Nutnou podmínkou, která umožňovala provést manévř podél fronty, byla poměrně dostatečná pevnost linie fronty a spolehlivá obrana prvních sledů a prostředků PVO přesunujících se útvarů a svazků.

A. V. Zlobin – Za optimální variantu pro obránce považuji takovou, kdy se mu podaří zjistit zámysl nepřítele před dosažením hlavního pásma obrany. Je však nutné uvažovat i o méně výhodném vývoji situace. Ale také v tomto případě může mít rozhodující úlohu manévř, což potvrzují zkušenosti z Velké vlastenecké války, kdy např. 4. gardová armáda 3. ukrajinského frontu při postupu na budapeštském směru narazila na silný odpor nepřítele a i přesto, že zasadila zálohy, nepodařilo se jí pokračovat v útoku a přešla do obrany v pásmu širokém 160 km. Nepřítel provedl protiúder a prolomil obranu vojsk prvního sledu. S cílem zastavit jeho postup na směru průlomu, byl uskutečněn manévř svazky a útvarů ze zálohy frontu i armády a také z jiných směrů. Zdůrazňuji, že v tomto případě se podařilo zjistit zámysl protiútočících vojsk již v průběhu průlomu. Výsledkem toho bylo přijetí rozhodnutí k manévru, které skloubilo dva jeho druhy – manévř z hloubky k frontě a podél fronty.

Myslím, že bude účelné podrobněji se zmínit o každém z těchto druhů manévru a že nám to umožní doplnit řadu názorů na diskutovanou problematiku.

Nutnost uskutečnění **manévru z hloubky k frontě** může vzniknout tehdy, když zjistíme směr hlavního úderu nepřítele. Jeho celkový cíl bude spočívat v narůstání sil a prostředků v prostoru možného úseku průlomu, a to s tím, abychom dosáhli takového poměru sil a prostředků, který by umožnil spolehlivě stabilizovat frontu a v dalším jej změnit na úroveň, která zabezpečí podmínky pro protiúder. V tomto případě je důležité vyhnout se postupnému nasazování vojsk do sražení, která uskutečňují manévř, protože to umožňuje nepříteli podstatně vést boj s přisunovanými zálohami, udržet si v každém jednotlivém případě dosaženou převahu a také plně využít získané iniciativy. Aby bylo tomu zabráněno, sovětská vojska prováděla manévř v letech Velké vlastenecké války nejen silami a prostředky, které byly v taktické hloubce obrany, ale i protitankovými, tankovými a ženijními zálohami a někdy také druhým sledem operačního svazu. Přitom se projevovala vzájemná spojitost úkolů s činností sil i prostředků. Vojska, která byla rozmístěna v taktické hloubce obrany, měla za úkol vytvořit odolný front a zabezpečit síly hlubších sledů, předurčených k aktivní činnosti – k vedení protiúderu. Stávalo se však, že vzniklá situace donutila použít i hluboké zálohy k zesílení obrany prvního sledu.

V soudobých podmínkách úloha druhých sledů a záloh jako základ aktivní činnosti v obraně se mnohonásobně zvýšila. To má různé příčiny, avšak hlavní je zásadní zvýšení úderné síly vojsk. Je nutné brát v úvahu i faktor – vytvoření mohutného uskupení vojsk v takové vzdálenosti od předního okraje, která by značně zmenšila nebezpečí jeho zničení většinou palebných prostředků nepřítele, a utajit je před nejdůležitějšími průzkumnými útvary. Přitom vysoká mobilnost umožňuje dostatečně rychle přesunout vojska na nebezpečné směry. Všechna tato opatření byla zvažována západními specialisty při rozpracování kon-

cepcí „vzdušné pozemní operace (sražení)“ a „boje s druhými sledy (zálohami)“. S vyřazením z boje operačních a odrážnutím hlubokých záloh ztrácí obrana nejdůležitější požadavky – odolnost a aktivnost. Z toho vyplývá, že **uchování bojeschopnosti a zvýšení odolnosti druhých sledů a záloh je prvořadým úkolem, který zabezpečuje dosažení cílů obranné operace.**

S. L. Luščan – Chci dále rozvinout myšlenku o využití druhých sledů a záloh, protože mohou plnit značné množství úkolů. K nejdůležitějším však patří vedení protiúderů a protiztečí, které pokládám za základní způsob činnosti vojsk ve zvyšování aktivity a odolnosti obrany. Zkušenosti potvrzují, že není možné je považovat za samoúčelné. Stačí vzpomenout rok 1941, kdy většina záložních svazků Sovětské armády nebyla při vedení protiúderů a protiztečí využita centralizovaně, nebyla hodnocena konkrétní situace a nutnost přípravy ke splnění tohoto úkolu. Je nutné říci, že i v současné době, jak o tom svědčí zkušenosti z operačně taktické přípravy, přetrvává u mnohých velitelů při přijímání rozhodnutí k protiztečím a protiúderům stereotyp, který se projevuje v nutnosti vedení protiztečí druhými sledy a zálohami. Je těžké si představit, jaký mohou mít úspěch protizteče každého praporu a pluku při 4 až 6násobné převaze nepřítele na směru hlavního úderu. Vzniká otázka, zda to nezjednodušuje úkol útočnickovi v jeho snaze zničit obránce po částech? Nenaruší to odolnost taktické hloubky obrany, když jsou vojska vyvedena z ženíjně vybudovaných postavení, ve kterých je vytvořen systém palby? Jsem toho názoru, že **na taktickém stupni (zvláště prapor – pluk) je ve většině případů racionálnější využít druhých sledů a záloh k odražení útoku nepřítele, který prolomil obranu palbou z dobře připravených postavení.**

Ještě se zmíním o **manévru podél fronty**. Myslím, že je jedním z nejsložitějších z hlediska organizace a uskutečnění, protože bude velmi komplikované předvídat jeho směr i cíle, použít síly, prostředky a úkoly (na rozdíl od manévru z hloubky k frontě, kdy mohou být cíle manévru stanoveny včas).

Složitost manévru podél fronty spočívá také v tom, že v průběhu obranné operace bude většinou nutné použít síly a prostředky, které jsou pod palbou nepřítele. Utajeně uskutečnit takovou činnost je značně těžké. Navíc je tento manévr spojen se snížením stupně obrany vojsk proti úderům, především vysoce přesných a jiných druhů zbraní. Na zvláštním významu nabývá klamání nepřítele, překvapení a rychlá činnost svazků i útvarů. Při klamání protistojící strany je zvláště potřebné se zaměřit na to, abychom u nepřítele vytvořili dojem o snížení úrovně protipatření na oslabených úsecích. Kromě toho je zapotřebí najít způsoby alespoň částečné kompenzace odolnosti oslabených úseků, např. jejich zesílením ženíjnými prostředky.

A. V. Zlobin – Při rozvíjení myšlenky o způsobech manévru chci se dále zmínit o **manévru od fronty do hloubky vlastních vojsk**. Před tím se však vyjádřím k úloze protiztečí. Já bych se vyhnul tak kategoricky postavené otázce o účelnosti jejich provádění na taktickém stupni. Myslím, že v každém konkrétním případě je nutné vycházet z reálné vzniklé situace. Např. protizteče na taktickém stupni mohou být plně opodstatněné, budou-li vedeny současně s protiúderem a v souladu s jeho cílem. Ještě jednou zdůrazňuji, že v každém konkrétním případě rozhodnutí k uskutečnění protizteče je podmíněno reálně vzniklou situací. Je však zapotřebí dodržovat zásadu – nedopustit oslabení odolnosti obrany, nedovolit nepříteli ničení vojsk v obraně po částech. Je to složitá otázka, která je podmíněna uměním velitele, jeho znalostí situace, nepřítele a možnostmi vlastních vojsk. V podobných případech se projevuje schopnost velitelů všech stupňů rozumně riskovat a nebát se vysoké odpovědnosti.

Manévr od fronty do hloubky vlastních vojsk byl v minulé válce uskutečňován tehdy, když v průběhu obranné operace bylo zapotřebí organizovat dočasnou obranu nově vytvořeného uskupení sil a prostředků v jiném prostoru, v týlu a také vytvářet nové protiúderné uskupení. Podobný manévr byl prováděn také s cílem obnovení záloh. V soudboch podmínkách je nutný při komplexním opatření obnovení bojeschopnosti jednotek a útvarů. Tento úkol je zvláště složitý, protože vyvedení vojsk do týlu k obnovení bojeschopnosti bude realizováno současně s manévrem sil a prostředků k jejich výměně z jiných směrů a z týlu. Nakonec i samotné vystřídání pod palbou aktivně působícího nepřítele je značně složitý úkol. K pře-

hrazení vytvořené mezery je nutné v krátké době organizovat manévry plabou, ženijními prostředky, vzdušnými výsady a jinými vysoce mobilními silami (prostředky).

Posuzujeme-li problematiku manévru v obraně, nesmíme opomenout ještě jeden jeho druh – **manévr vzduchem**. Ve vojenské terminologii se dostatečně vžil pojem „vzdušný sled“. Manévr vzduchem (je-li dostatek nutných prostředků a zabezpečení) nabývá v soudobých operacích na zvláštním významu, protože umožňuje plně a v krátké době využít výsledků palebných úderů, předejít nepřítele a dosáhnout překvapení.

Na závěr se ještě vyjádřím k otázce **překvapivého uskutečnění manévru v obraně**, protože to považuji za jednu ze zásadních podmínek jeho úspěšného provedení.

Překvapení má pro obránce řadu předností, avšak hlavní spočívá v tom, že nepříteli vnucujeme činnost, kterou nemá organizačně připravenou a navíc nemusí mu být umožněno efektivně využít materiální převahy a nakonec i faktoru získání iniciativy. Zkušenosti z války dokazují, že překvapení v manévru je dosahováno utajením jeho zámyslu a přípravy vojsk, vysokým tempem jejich pohyblivosti, klamáním nepřítele, dostatečným předvídaním průběhu operace, použitím neočekávané činnosti.

S. L. Luščan – Je zapotřebí, aby byl manévr zabezpečen proti neočekávaným úderům nepřítele. Toho nelze dosáhnout organizací a poslušným vykonáváním jednotlivých opatření. Úspěšné řešení je možné jen hluboce promyšleným rozpracováním komplexu vzájemně propojených činností, jejich uskutečnění předpokládá znalost a předvídaní charakteru působení nepřítele. Současně s utajením a klamáním útočníka je možné k nejdůležitějším opatřením zařadit:

- efektivní boj s průzkumem nepřítele (zahrnující komplex aktivních i pasivních opatření),
- zničení (umlčení) systému vysoce přesných zbraní (především prvků velení),
- organizaci spolehlivé PVO,
- vyřazení prostředků minování na dálku,
- narušení systému velení vojskům.

Na závěr chci zdůraznit, že uskutečnění manévru v obranné operaci je nutné hluboce a všestranně promyslet současně s přijímáním rozhodnutí pro obranu. Především jde o takové otázky, jako je:

- skloubení manévru palbou s manévrem vojsky,
- vytvoření uskupení, která zabezpečují rychlé přenesení úsilí na směry, jež představují největší nebezpečí, nebo k vedení protiúderu,
- efektivní obrana manévrovacích vojsk proti úderům ze vzduchu,
- těsná součinnost všech sil a prostředků s cílem dosažení vysoké protitankové, protivzdušné a protivýsadkové odolnosti obrany,
- plné využití charakteru terénu, a to jak s cílem zvýšení ochrany vojsk v průběhu manévru proti úderům palebných prostředků, tak i rychlého a utajeného přesunu,
- nepřetržitě a tvrdé velení vojskům v průběhu manévru.

Poznámka redakce: Myslíme, že v publikování názorů k otázkám manévru v obraně je možné dále pokračovat i na stránkách našeho časopisu. Důležité při tom je rozhodně upustit od vytvořených stereotypů, projevit tvůrčí názory, iniciativu a směle se vyjadřovat k těmto otázkám.